

Discussienota PvdA: een gezonde leefomgeving voor alle Noord-Hollanders

Aanleiding: onacceptabele gezondheidsverschillen

Gezondheid is niet gelijk verdeeld. Dat is helaas niet alleen afhankelijk van biologische factoren, maar ook van de omgeving waarin je opgroeit, woont en werkt.¹ Eens in de zoveel tijd verschijnt er weer een nieuw schokkend verhaal over deze scheefgroei.² Dat verhaal krijgt dan kort de aandacht, maar verdwijnt ook snel weer van de radar. Het lijkt bijna alsof we geaccepteerd hebben dat gezondheidsverschillen van deze omvang 'er nou eenmaal bij horen'. De pijnlijke conclusie van analyses is dan ook dat de gezondheidsverschillen bij ongewijzigd beleid in de toekomst alleen maar groter zullen worden.³

De laatste jaren lijkt de houding ten aanzien van de gezondheid wel wat te veranderen. Zo is er sinds de grafietregens veel aandacht voor de gezondheidseffecten van Tata Steel. Ook wordt in het coalitieakkoord "Verbindend vooruit!" gesteld dat we ons inzetten "voor een goede balans tussen wonen, werken en gezondheid".⁴ Toch lijkt de Noord-Hollandse inzet nog grotendeels beperkt tot de industrie in de IJmond. Als PvdA willen we echter een lans breken voor bredere aandacht voor gezondheidsverschillen binnen het provinciale beleid. Wat ons betreft is het namelijk onacceptabel dat je leefomgeving zoveel invloed kan hebben op je gezondheid.

Behandeldoel: verbreding en versmalling van het gesprek over de gezonde leefomgeving

Enerzijds proberen we daarom met deze discussienota het gesprek over gezondheid op twee manieren te verbreden. Allereerst streven we naar geografische verbreding; we willen kijken of we ook in gebieden buiten de IJmond kunnen werken aan de gezonde leefomgeving. Daarnaast zoeken we inhoudelijke verbreding; gezondheidsongelijkheid is een veelkoppig monster waaraan veel factoren bijdragen. Omgekeerd kunnen veel factoren bijdragen aan het verkleinen van gezondheidsverschillen. Anderzijds proberen we ook het gesprek over de gezonde leefomgeving te versmallen. Eventuele provinciale actie moet namelijk niet algemeen zijn, maar zich specifiek richten op het bestrijden van gezondheidsverschillen.

Het doel van dit stuk is om een eerste gesprek te voeren over dit onderwerp. De ideeën voor mogelijke provinciale actie zijn dus nadrukkelijk mogelijke denkrichtingen en geen uitgewerkte voorstellen. Zelf zijn we namelijk ook nog zoekende naar wat een effectieve provinciale bijdrage kan zijn. We betrekken de commissie graag vroeg in die zoektocht, zodat we toe kunnen werken naar slimme en breed gedragen oplossingen.

Leeswijzer

Hieronder stellen we eerst een aantal vragen aan de commissie. Vervolgens delen we wat theoretische inzichten over gezondheidsverschillen. Op basis daarvan schetsen we vier denkrichtingen voor mogelijke provinciale actie. In de bijlage is een overzicht genomen van de inzet van andere provincies op dit terrein.

Vragen aan de commissie

- Is de commissie het met ons eens dat gezondheidsverschillen brede aandacht verdienen binnen het provinciale beleid aangaande de leefomgeving?
- Deelt de commissie de opvatting dat gezondheidsverschillen vragen om een gerichte aanpak, wat betekent dat we investeren in de groepen en plaatsen waar de gezondheid nu nog achterblijft?
- Hoe kijkt de commissie naar de denkrichtingen voor mogelijke provinciale inzet?
- Heeft de commissie nog andere ideeën voor een provinciale bijdrage aan het verkleinen van gezondheidsverschillen?

Theorie: complexe ongelijkheid achter gezondheidsverschillen

Het probleem: gezondheid wordt beïnvloed door samenspel van factoren

De Raad voor Volksgezondheid en Welzijn (RVS) pleitte in 2020 voor een nieuwe aanpak met aandacht voor de “complexe ongelijkheid” achter gezondheidsverschillen.⁵ Gezondheid wordt namelijk niet louter bepaald door sociaaleconomische status, maar door een complex samenspel van verschillende factoren. Ongelijkheid in onderwijs, arbeidsmarkt, sociale zekerheid, leefomgeving, gezondheid en sociale relaties staan niet op zichzelf. Ze beïnvloeden elkaar soms in negatieve, maar soms ook in positieve zin. Gezondheidsachterstanden zijn dus de uitkomst van een werkelijkheid waarin verschillende factoren stapelen en met elkaar verweven zijn.

Het nationale beleid richt zich echter vooral op individuele leefstijl en gedrag. Hierdoor wordt het symptoom bestreden, maar niet de kwaal. Veel factoren die gezondheid beïnvloeden, liggen immers buiten de invloedssfeer van individuen. Daarom vereist het bestrijden van deze ongelijkheid een brede aanpak; het is een domein overstijgend probleem dat de inzet van alle bestuurslagen vereist. Ook de Sociaal-Economische Raad (SER) adviseerde recent om aandacht aan gezondheid te geven op alle beleidsterreinen.⁶ Daarbij moet niet alleen gekeken worden naar ‘ziekmakende’ factoren, maar ook naar het idee van ‘positieve gezondheid’. De WHO definieert dit idee als volgt: “Gezondheid is een toestand van volledig lichamelijk, geestelijk en sociaal welbevinden en niet alleen maar de afwezigheid van ziekte of aandoening.”⁷

Doorbraakmogelijkheid: de leefomgeving

Bij het verkleinen van gezondheidsverschillen wordt de leefomgeving genoemd als een van de vier doorbraakmogelijkheden (naast bestaanszekerheid, mentale veerkracht en onderwijs).⁸ De leefomgeving beïnvloedt namelijk op verschillende manieren de gezondheid.

Ten eerste is er een sociale component: door de krapte op de woningmarkt is het voor bepaalde groepen moeilijker geworden om in de stad te wonen.⁹ Hierdoor zijn er wijken en gemeenten ontstaan waarin een onevenredig groot aantal mensen woont met eenzelfde kwetsbare sociale positie. Woningen, sportfaciliteiten en publieke voorzieningen zijn in deze wijken en gemeenten vaak van mindere kwaliteit. Inwoners van deze wijken kunnen zich dus moeilijker gezond gedragen dan inwoners van andere wijken. Daar komt bij dat deze inwoners vaak al te maken hebben met andere problematiek.

Daarnaast heeft de invloed van de leefomgeving op de gezondheid een fysieke component. Ten eerste gaat het daarbij om de luchtkwaliteit.¹⁰ De lucht in Nederland is de afgelopen decennia een stuk schoner geworden en voldoet nu vrijwel overal aan de Europese normen. Desondanks leiden concentraties fijnstof, stikstofdioxide en ozon in de lucht naar schatting tot 12.000 vroegtijdige sterfgevallen per jaar. Er is dus nog aanzienlijke gezondheidswinst te behalen. Ten tweede maakt de beschikbare hoeveelheid groen uit. Toegang tot de natuur kan positieve effecten hebben op de (mentale) gezondheid en het welbevinden, doordat het mensen stimuleert elkaar te ontmoeten, te ontspannen en te bewegen.¹¹ Tot slot beïnvloedt een aantal andere losse factoren de gezondheid. Denk bijvoorbeeld aan geluidshinder, hittestress en bodemverontreiniging.

Effectief beleid tegen gezondheidsverschillen: ongelijk investeren in gelijke gezondheid

Gezondheidsbeleid kent nu over het algemeen een universeel karakter: iedereen profiteert van de maatregelen. De verzorgingsstaat is namelijk niet goed in het inspelen op verschillen tussen mensen: iedereen heeft in dezelfde mate toegang tot hulpverlening en regelingen. Ten aanzien van de gezondheidsverschillen is dat problematisch. De algemene maatregelen leiden namelijk weliswaar tot gezondheidswinst, maar de mensen bovenaan de maatschappelijke ladder profiteren hiervan meer dan degenen onderaan de ladder. De verschillen tussen groepen nemen hierdoor nauwelijks af en dreigen zelfs groter te worden.¹² De pijnlijke conclusie is dus dat beleid dat zich richt op de gezondheid van iedereen, bijdraagt aan grotere ongelijkheid.

Gezondheidsverschillen vragen daarom om een gerichte aanpak; je moet je middelen zo specifiek mogelijk richten op de groepen die nu de grootste achterstelling ervaren.

Denkrichtingen voor mogelijke provinciale inzet

Onderstaande ideeën voor provinciale inzet zijn gebaseerd op de initiatieven van andere provincies en theoretische kennis over gezondheidsverschillen. Ze moeten gelezen worden als mogelijke denkrichtingen en nog niet als uitgewerkte voorstellen. Eventuele actie vereist immers een grondigere analyse van de Noord-Hollandse situatie. De denkrichtingen zijn in het stuk opgenomen om het gesprek over de voorkeursbenadering van de commissie te concretiseren. Uiteraard is de lijst niet uitputtend en zijn andere ideeën ook meer dan welkom.

Strategisch integraal gezondheidsbeleid

Gezondheid loopt door een hoop beleidsterreinen heen. Strategisch integraal gezondheidsbeleid kan helpen om afwegingen beter en explicieter te maken. Zo zou daarin opgenomen kunnen worden dat we ons vooral richten op de meest kwetsbare regio's, in lijn met de aanbeveling van de SER om gebiedsgerichte programma's te versterken.¹³ Ook zou in dit beleid een overkoepelende doelstelling geformuleerd kunnen worden, zoals Noord-Brabant bijvoorbeeld gedaan

Beleidskader Gezondheid Noord-Brabant (2021-2030): Drie gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander!

“Drie gezonde levensjaren voor elke Brabander erbij in 2030. Daar willen we samen met andere partijen aan werken door alle provinciale programma's in te zetten. [...] De ambitie van drie gezonde jaren erbij voor iedere Brabander in 2030 gaat uit van positieve gezondheid. Mensen met een positieve gezondheid ervaren zingeving en hebben vaardigheden om de uitdagingen van het leven aan te kunnen. De nadruk ligt op de veerkracht, eigen regie en aanpassingsvermogen. We willen verder meer inzetten op preventie. Want aan de voorkant van het zorgstelsel is veel meer gezondheidswinst te realiseren dan aan de achterkant”.

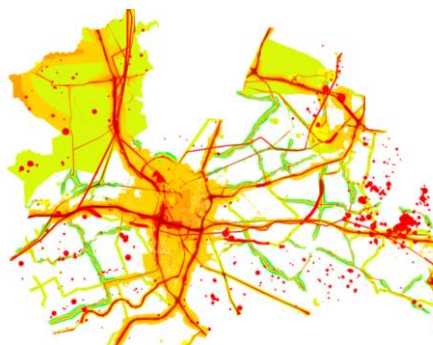
heeft. De vraag wanneer wij als Noord-Holland de leefomgeving “schoon genoeg” vinden kan hier dus ook mogelijk een plek krijgen. Bovendien kan zo aandacht voor gezondheid binnen alle beleidsthema's op de lange termijn gegarandeerd worden. Op die manier wordt voorkomen dat de aandacht alleen gaat naar de onderwerpen die op dat moment aandacht krijgen in de media. Het formuleren van een langetermijnbeleidskader kan ook een mooie gelegenheid bieden om het gesprek over gezondheid te voeren met de Provinciale Staten, inwoners en binnen de organisatie.

De invloed van de leefomgeving op de gezondheid in kaart

Gezondheidsknelpunten totaalkaart van de Provincie Utrecht

Op de gezondheidsknelpunten totaal kaart zijn alle gezondheidseffectcontouren van verschillende milieuaspecten gezamenlijk weergegeven.

De afgelopen jaren is door verschillende onderzoeken van het RIVM duidelijk geworden welke impact Tata Steel heeft op de leefomgeving in de IJmond. Buiten de IJmond hebben we echter weinig zicht op de precieze invloed van de leefomgeving op gezondheidsverschillen. Als provincie zouden we bijvoorbeeld (kunnen laten) onderzoeken wat de vijftig Noord-Hollandse postcodegebieden zijn met de laagste levensverwachting. Andersom zouden we ook kunnen onderzoeken in welke gebieden de factoren die positief bijdragen aan gezondheid het minste aanwezig zijn in de leefomgeving (sportvelden, gezondheidszorg, fietsroutes, afwezigheid van industrie enzovoort). Dit kan dan weergegeven worden in bijvoorbeeld een dashboard of gezondheidsmonitor.

Beweegvriendelijke leefomgeving

Voor een goede gezondheid is het noodzakelijk dat mensen voldoende bewegen. Een leefomgeving die uitnodigt tot sporten, spelen en bewegen, levert hieraan een belangrijke bijdrage. Een beweegvriendelijke omgeving zet namelijk aan tot meer bewegen en draagt bij aan zowel het verminderen van overgewicht als een betere lichamelijke en geestelijke gezondheid.¹⁴

Daarbij zijn vier factoren van belang:

1. Aanwezigheid, nabijheid en hoeveelheid van recreatief groene en blauwe openbare ruimte die geschikt is voor recreatief gebruik (bijvoorbeeld bos, parken en fietsroutes)
2. Aanwezigheid, nabijheid en diversiteit van sportaccommodaties
3. Aanwezigheid en nabijheid van sport- en speelplekken in de openbare ruimte
4. Nabijheid van voorzieningen (huisarts, apotheek, supermarkt, kinderdagverblijf, school, trein)

De schoolpleinenrevolutie in Zuid-Holland

Met de schoolpleinenrevolutie bouwt de provincie Zuid-Holland aan een netwerk dat zich samen inzet om meer schoolpleinen in Zuid-Holland te transformeren tot groenblauwe schoolpleinen. Het doel is om met een coalitie van verschillende organisaties voor 2030 575 Zuid-Hollandse schoolpleinen te vergroenen.

Inzet van Gelderland voor gezonde leefomgeving

Een van de actielijnen van het sportbeleid van provincie Gelderland is 'gezonde inwoners in een gezonde leefomgeving'. Om vooral voor tieners bewegen in de buitenruimte aantrekkelijk te maken, stelt de provincie samen met Stichting 3x3 Unites en de Nederlandse Basketball Bond een subsidie beschikbaar om een 3x3 Basketbalplein aan te leggen. Bij deze subsidie zit een cursus inbegrepen, waarbij 12 jongeren worden opgeleid om de buurt rondom het plein te activeren en te verbinden. De subsidie wordt verhoogd, wanneer er ook andere sporten gebruik kunnen maken van het plein.

Hieruit blijkt dat een beweegvriendelijke omgeving raakt aan veel verschillende provinciale portefeuilles. Denk bijvoorbeeld aan doorfietsroutes die uitnodigen om vaker de fiets te pakken naar werk, of de aanleg van meer natuur waarin mensen bijvoorbeeld kunnen hardlopen. Een integraal plan voor het beweegvriendelijker maken van Noord-Holland ontbreekt echter. Dit is mogelijk een aandachtspunt voor de voorzieningenakkoorden of het ruimtelijke arrangement waar Gedeputeerde Staten mee bezig is.

Ondersteuning van andere partijen en kennisuitwisseling

De provincie kan ook gemeentes, regio's en andere betrokken ondersteunen bij het gezonder maken van de leefomgeving. Denk aan het op gang brengen van het gesprek over het thema of het delen van ervaringen. De provincie kan ook, mogelijk in samenwerking met de omgevingsdienst, actief kennis beschikbaar stellen voor gemeentes die met het onderwerp aan de slag willen. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden met kennisbijeenkomsten, praktijkgerichte leertrajecten, 1-op-1 advies, praktische tools en kennisproducten. Voor de energietransitie in de gebouwde omgeving doet de provincie dit immers ook al actief met het Servicepunt Duurzame

Programma in Zuid-Holland: Positieve gezondheid op de tekentafel

Zuid-Holland bouwt aan een coalitie met partijen uit het sociale en fysieke domein die samen zorgen voor een gezonde leefomgeving. Het gaat dan om stedenbouwkundigen, ontwikkelaars en woningcorporaties aan de ene kant en wijkteams, de gezondheidszorg en bewonersverenigingen aan de andere kant. Daarbij werkt de provincie aan een toolkit die gebruikt kan worden om gezondheid in de plannen voor de leefomgeving te verankeren.

Dag van de Gezondheid in Noord-Brabant

Elk jaar organiseert de provincie Noord-Brabant een Dag van de Gezondheid. Op deze dag brengt de provincie partners bij elkaar om het gesprek te voeren over hoe de positieve gezondheid versterkt kan worden in Brabant. Afgelopen jaar was het thema "van strategie naar actie": er zijn enorm veel goede ideeën en mooie ambities, maar hoe worden deze omgezet naar praktijk?

Servicepunt Duurzame Energie. Mogelijk zou gezondheid zelfs bij dit servicepunt ondergebracht kunnen worden. Een onderwerp dat daarbij bijzonder de aandacht verdient is de (her)inrichting van de woonomgeving. Hierbij is aandacht voor (positieve) gezondheid immers niet vanzelfsprekend.

Bijlage: activiteiten van andere provincies

Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland heeft speciale aandacht voor kwetsbare groepen en wijken als het gaat om gezondheid: “Het concept positieve gezondheid gebruiken wij hiervoor als leidraad. Wij verstaan daarmee onder gezondheid, niet de afwezigheid van ziekte, maar de zelfregie, veerkracht, netwerk en betekenisgeving van mensen. Wij richten onze leefomgeving zo in dat het positief ondersteunend werkt aan de gezondheid van al onze inwoners.”¹⁵

Hierom heeft de provincie een Ontwikkelprogramma Gezond en Veilig Zuid-Holland met de volgende doelstellingen:

- Verkennen hoe het beleid van de Provincie Zuid-Holland bijdraagt aan de gezondheid en veiligheid van inwoners en bekijken waar kansen liggen om deze bijdrage te versterken;
- Zorgen voor het ontwikkelen van kennis over en inzicht in de bijdrage van provinciale opgaven op het gebied van gezondheid en veiligheid, door het uitvoeren van projecten die op gezondheid zijn gericht;
- Bekijken hoe de provincie kan samenwerken met relevante partijen om de gezondheid van inwoners verder te verbeteren.

In 2022 is de tweede voortgangsrapportage van het Ontwikkelprogramma Gezond en Veilig Zuid-Holland verschenen.¹⁶ Een van de conclusies was als volgt:

“Er zijn kansen om vanuit provinciale taken bij te dragen aan gezondheid en een gezonde leefomgeving. Uit de verschillende activiteiten blijkt dat de provincie vanuit haar taken een bijdrage kan leveren aan gezondheid. Bestaande taken op het terrein van schone lucht, geluid, klimaatadaptatie en extern veiligheid ontwikkelen zich verder en zorgen ervoor dat de provincie een natuurlijke positie heeft in het debat over gezondheid en een gezonde leefomgeving. De verantwoordelijkheid thema’s als de leefomgeving en een concurrerende economie geeft de provincie de kans om kansen te verzilveren op het terrein van het bevorderen van gezondheid. Dit is een positief frame: kunnen we de leefomgeving en de economie zo inrichten dat deze bijdraagt aan gezondheid (en deze niet schaadt).”

Wat betreft de concrete acties heeft de provincie een ‘toolbox positieve gezondheid op de tekentafel’, waarbij er rekening gehouden wordt met de behoeftes van bewoners die ‘per wijk verschillen’, zoals een gebrek aan groen of mogelijkheden om groente en fruit te kopen. Hierbij wordt er in samenwerking met het Instituut voor Positieve Gezondheid een Positieve Gezondheidsscan van een wijk gemaakt. Daarna volgt als tweede stap een gesprek met de bewoners en vervolgens wordt vanuit de ‘opbrengsten’ een aantal opgaven gedestilleerd. De verantwoordelijke gemeente ‘zorgt er daarna voor dat de gevonden opgave landen in een (lopend) traject’. Verder heeft de provincie een netwerk bijeengebracht van ‘bestuurders,

hoogleraren en andere partners' waarmee "Gezond Verstand"-bijeenkomsten worden georganiseerd. Met experts wordt bij deze bijeenkomsten vanuit verschillende invalshoeken kennis over gezondheid uitgewisseld. De plannen hebben zijn voor een deel in de Zuid-Hollandse Omgevingsvisie opgenomen. Tot slot heeft de Provincie ook nog het Groene Cirkel/Groene Stad-project lopen, waarmee ze proberen de stedelijke leefomgeving te vergroenen.

Utrecht

De Provincie Utrecht een netwerkprogramma om verschillende initiatieven te ontwikkelen die bijdragen aan een gezonde (stedelijke) leefomgeving. Het doel is dat gelukkig en gezond leven in 2030 voor iedereen bereikbaar is. Het programma heet de Gezond Stedelijk Leven Hub.¹⁷ Concrete en praktische oplossingen 'met impact' zijn het doel. Projecten die hieruit voortkomen zijn betere meetmethodes, inzicht in betere inrichting van ruimtelijke projecten, 'een Living Lab voor sociale gezondheid', het stimuleren van het OV en de fiets en meer groen. De Provincie draagt bij met de financiering en maakt gebruik van de data die uit de projecten rollen. Bovendien heeft de Provincie Utrecht een "Innovatieprogramma gezonde leefomgeving" om innovatie en creatief denken te stimuleren.¹⁸ Doelen zijn bijvoorbeeld samenwerken in vernieuwende netwerken, datagedreven kennis toepassen in de praktijk en het stimuleren van innovatieve praktijkvoorbeelden.

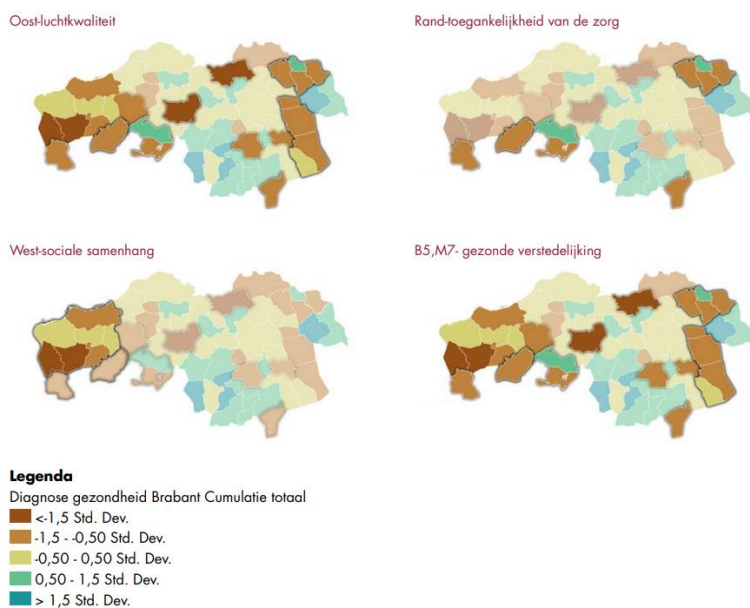
Limburg

De provincie Limburg heeft een Sociale Agenda gericht op het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoners van Limburg, omdat dit deels bijdraagt aan een gezonde samenleving.¹⁹ Daarbij richt de provincie zich ook nadrukkelijk op het verkleinen van gezondheidsachterstanden.²⁰ Zo werkt de provincie aan integrale wijkenplannen voor wijken die een stevige sociale en fysieke opgave hebben. Ook worden gemeenschappelijke voorzieningen gestimuleerd die het sociale en fysieke domein

Limburg zet ook in op kennisdeling; de provincie heeft een site 'Burgerkracht Limburg' waar initiatieven op het gebied van gezondheid in de provincie worden onderzocht en ontwikkeld in samenwerking met experts.²¹ In dat verband worden er ook workshops georganiseerd voor gemeenten en zorgorganisaties.

Noord-Brabant

Het doel van Noord-Brabant is drie gezonde levensjaren erbij voor alle Noord-Brabanders in 2030. Allereerst beschrijft het beleidskader de huidige stand van zaken en de gebiedsgebonden uitdagingen (zie afbeelding hieronder).²²

Figuur 1: Gebiedsgebonden uitdagingen in Noord-Brabant

In het beleidskader worden twee doelen geformuleerd. Het eerste doel is “van norm naar continue verbetering” waarbij wordt ingezet op een verbeterfilosofie binnen alle begrotingsprogramma’s”. Ten tweede is het uitgangspunt dat er gewerkt wordt “van zorg naar gezondheid”. Hiervoor wordt er ingezet op gezondheidsbevordering en collectieve preventie door middel van acties in meerdere beleidsdomeinen. Bijvoorbeeld door in fysiek omgevingsbeleid, mobiliteitsbeleid en sport- en cultuurbeleid de randvoorwaarden voor een gezond leven te scheppen.

De provincie heeft ook in kaart gebracht welke rol andere partijen voor de provincie zien: “De Provincie wordt met klem verzocht om niets nieuws te verzinnen, niet te gaan ‘overkoepelen’ of regisseren. In plaats daarvan dient de provincie te faciliteren, stimuleren, verbinden, een platform te bieden, kennis te ontwikkelen en verspreiden, partijen samen te brengen en samen met hen te leren van ervaringen. Een illustratieve uitspraak: “Het zou goed zijn als de provincie leiderschap pakt. Bij voorkeur is dat dienstbaar leiderschap, door aan te sluiten bij lopende zaken en daar waar energie zit. Sluit daarom aan bij de lopende, grote burgerparticipatieprogramma’s met groeiambities, zoals GROZ. Je hoeft niet iedereen zelf te betrekken als je aansluit bij initiatieven waar al veel relevante stakeholders bij zijn betrokken.””

Daarnaast gaat Noord-Brabant een eigen gezondheidsmonitor ontwikkelen. De reden hiervoor is als volgt: “Over gezondheid zijn veel onderzoeken en losse cijfers beschikbaar, maar het overzicht ontbreekt. Daarom gaan we een monitor gezondheid ontwikkelen. Het belangrijkste doel hiervan is dat partijen die betrokken zijn bij het dossier gezondheid en gezonde leefomgeving in Brabant, een snel en accuraat overzicht krijgen van hoe Brabant ervoor staat. De monitor wordt met regelmaat, afhankelijk van de beschikbare cijfers, gedurende meerdere jaren geactualiseerd en als afwegingsinstrument gebruikt bij beleidsmatige ontwikkelingen en

ambities.” De Provincie heeft €500.000,- vrijgemaakt voor procesmiddelen om het beleidskader te ontwikkelen en de monitor gezondheid, onderzoek en netwerkbijeenkomsten op te starten.

Gelderland

De provincie Gelderland richt zich vooral op de beweegvriendelijke omgeving met het programma “Gelderse Buitenkans”. Hierover zegt de provincie: “Onze omgeving is ongemerkt van grote invloed op hoe we ons gedragen. Een aantrekkelijke buitenruimte is voor alle Gelderse inwoners van belang. Het stimuleert tot bewegen, ontmoeten, ontspannen, sporten en recreëren.”²³

Concreet werkt de provincie aan de volgende ambities:

- Natuur de stad in – een natuurinclusieve stad tot in alle haarvaten
- Trage netwerken – een buitenruimte waar wandelen en fietsen de inrichting bepalen
- De straat als speeltuin – een buitenruimte die is ingericht om overal te kunnen spelen
- Het dorpse in de wijk – wijken waar men levenslang samen kan wonen
- De stad als sportschool – alle ruimte voor de sporter in de buitenruimte
- Buitenkunst – de cultuur en het erfgoed worden beleef- en bespeelbaar

Overijssel

De provincie Overijssel stelt positieve gezondheid centraal. Haar rol daarbij omschrijft ze als volgt: “De provincie Overijssel is de kennisverbinder en netwerkpartner in netwerken. Kennis samenbrengen, mensen aan elkaar koppelen en lobby naar de landelijke politiek. Als provincie Overijssel investeren wij in elke regio. Met deze financiële investering kunnen projecten in de regio verder geholpen worden. Samen, stap voor stap, gezondheid naar een hoger plan brengen”.²⁴ Concreet is ze actief in drie netwerken:

- Salland United werkt aan “hoogwaardige, laagdrempelige en betaalbare zorg, nu en in de toekomst”. Het netwerk bestaat uit vier gemeenten, meer dan 40 zorg- en welzijnsorganisaties, de zorgverzekeraar, het zorgkantoor en de provincie Overijssel.
- Positief Gezond IJsselland: “De Regionale beweging Positief Gezond IJsselland verbindt partijen met elkaar om inwoners en professionals te inspireren en hun kennis en mogelijkheden op het gebied van gezondheid te vergroten”.
- De Twentse Koers: een strategische samenwerking tussen de 14 Twentse gemeenten, Menzis, GGD Twente en provincie Overijssel. Het doel is een “integraal, passend en houdbaar aanbod van zorg en ondersteuning in Twente.”

-
- ¹ Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2020. “Gezondheidsverschillen voorbij”.
- ² Héman, R., 2023. “Inzetten op ‘gelijke gezondheid’, dus onafhankelijk van postcode”. <https://www.ntvg.nl/artikelen/inzetten-op-gelijke-gezondheid-dus-onafhankelijk-van-postcode>
- ³ RIVM, 2018. “Volksgezondheid Toekomst Verkenning”.
- ⁴ BBB, VVD, PvdA en Groenlinks, 2023. “Verbindend vooruit!”.
- ⁵ Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2020. “Gezondheidsverschillen voorbij”.
- ⁶ SER, 2024. “Gezond opgroeien, wonen en werken”.
- ⁷ Institute for positive health, 2023. “A broader perspective on health, yielding a better result”. <https://www.iph.nl/en/>
- ⁸ Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2020. “Gezondheidsverschillen voorbij”.
- ⁹ Hochstenbach, C. & S. Musterd, 2018. Gentrification and the suburbanization of poverty: changing urban geographies through boom and bust periods. *urban geography*, 39(1): 26–53.
- ¹⁰ Gezondheidsraad, 2018. “Gezondheidswinst door schonere lucht”.
- ¹¹ RIVM, 2018. “Het gebruik van natuur voor gezondheid in de praktijk”.
- ¹² WRR, 2018. “Van verschil naar potentieel: Een realistisch perspectief op de sociaal-economische gezondheidsverschillen”.
- ¹³ SER, 2024. “Gezond opgroeien, wonen en werken”.
- ¹⁴ Kenniscentrum sport & bewegen, 2022. <https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=9821&m=1695707493&action=file.download>
- ¹⁵ Provincie Zuid-Holland. “Gezonde en veilige leefomgeving”. <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/gezonde-veilige-leefomgeving/>
- ¹⁶ Provincie Zuid-Holland, 2022. “Ontwikkelprogramma Gezond en Veilig Zuid-Holland. Tweede voortgangsrapportage”. https://www.zuid-holland.nl/publish/pages/30935/tweede_voortgangsrapportage_gezond_en_veilig_december_2022.pdf
- ¹⁷ Provincie Utrecht. “Data- en kennishub Gezond Stedelijk Leven”. <https://gezondstedelijklevenhub.nl/>
- ¹⁸ Provincie Utrecht, 2022. “Innovatieprogramma Gezonde Leefomgeving”. https://www.provincie-utrecht.nl/sites/default/files/2022-02/Innovatieprogramma%20Gezonde%20Leefomgeving%20%2807-02-2022%29_0.pdf
- ¹⁹ Provincie Limburg. “Sociale Agenda Limburg”. <https://www.limburg.nl/onderwerpen/gezondheid/sociale-agenda/>
- ²⁰ Provincie Limburg, 2020. “Uitvoeringskader Sociale Agenda”. <https://www.limburg.nl/onderwerpen/gezondheid/sociale-agenda/>
- ²¹ Burgerkracht Limburg. <https://burgerkrachtlimburg.nl/>
- ²² Provincie Noord-Brabant. “Beleidskader Gezondheid 2021-2030”. <https://www.brabant.nl/onderwerpen/gezondheid/beleidskader-gezondheid-2021-2030>
- ²³ Provincie Gelderland. “Gelderse Buitenkansen”. <https://www.gelderland.nl/projecten/gelderse-buitenkansen>
- ²⁴ Provincie Overijssel. “Vitaliteit en positieve gezondheid”. <https://www.overijssel.nl/onderwerpen/sociale-kwaliteit/vitaliteit-en-positieve-gezondheid>